

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1927 kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning
angående uppförande av bostadshus vid Tumba bruk.*

I en till bankoutskottet ställd, den 17 sistlidna mars dagtecknad skrivelse hava fullmäktige i riksbanken, under åberopande av skrivelsen bilagt utdrag av fullmäktiges protokoll för samma dag, hemställt, "att utskottet ville utverka riksdagens bemyndigande för fullmäktige att för en kostnad icke överstigande 96,000 kronor låta under innevarande år vid Tumba bruk uppföra två bostadshus".

Omförmälda protokollsutdrag är av följande lydelse:

"Inspekterande fullmäktigen för Tumba bruk erinrade, att, såsom han tidigare under hand för fullmäktige framhållit, ånyo vid Tumba bruk föreläge behov av ytterligare arbetarebostäder; och föredrog inspekterande fullmäktigen följande från brukets förvaltare i ärendet avlätna skrivelse.

"För att tillgodose ett nödvändigt behov av bostäder för arbetare vid Tumba bruk har riksdagen åren 1917, 1920 och 1924 beviljat medel för uppförande av arbetarebostäder. Genom dessa nybyggnader har antalet för brukets arbetare disponibla lägenheter ökats från 90 till 125, om enkelrum medräknas såsom lägenhet för ogifta arbetare och några nygifta arbetare.

Vid byggandet av arbetarebostäder har följts den av riksdagen godkända principen, att de av brukets arbetare, som hava minst 2 barn, borde om möjligt beredas en bostad om 2 rum och kök. I enlighet därmed beviljade riksdagen senast år 1924 medel, dels för uppförande av två bostadshus rymmande sammanlagt 8 bostäder om 2 rum och kök, och dels för en omändring av 5 äldre bostadshus så, att lägenheter om 1 rum och kök förändrades till lägenheter om 2 rum och kök. Genom denna ombyggnad, som förestavades av det dåvarande närmaste behovet, ökades antalet lägenheter om 1 och 2 rum och kök från 99 till 102, men minskades enkelrummens antal från 36 till 23.

Nu har emellertid fabriken tillverkning och arbetareantalet förändrats i hög grad under tiden från år 1914 till 1927.

När fabriken nybyggnad utfördes efter 1916 års riksdagsbeslut, beräknades för denna nybyggnad en produktion ökad med 50 % av den förutvarande produktionen. Tillverkningen år 1914 sysselsatte 6 kyprar, varav i regel 2 arbetade såsom enkla kyprar. I den nya fabriken insattes 9 dubbelkyprar, men under det sist gångna året har det visat sig vara nödvändigt att inpassa 3 kyprar i formrummet. Formrummets antal dagsverken har alltså sedan 1914 tills nu ökats med omkring 100 % i stället för med tidigare beräknade 50 %.

Arbetareantalet har från 1914 till 1927 ökat från 106 till 187, alltså med omkring 85 %, en ökning som särskilt med hänsyn till att 8-timmars arbetsdag under tiden införts vid bruket är avsevärt mindre än produktionsökningen.

Av de 187 arbetare, bruket för närvarande sysselsätter, har bostad kunnat beredas för endast 130. Härtill kommer även, att ökat utrymme har varit väl behövt för en del familjer, som erhållit ett ökat antal familjemedlemmar. På grund härav är det nu ett behov för bruket att erhålla ytterligare ett tillskott av arbetarebostäder och jag tillåter mig därför vördsamt anhålla, att Tumba bruks inspekterande fullmäktig ville utverka en hemställan från herrar riksbanksfullmäktige till riksdagen om beviljande av medel till uppförande av minst två bostadshus för arbetare rymmande tillsammans åtta lägenheter om vardera två rum och kök.

De enligt 1924 års riksdagsbeslut byggda arbetarebostäderna hava till plan och inredning tillfredsställt både riksbankens arkitekt, professor Lallerstedt, och de arbetare, som nu bebo dessa lägenheter. Skäl finnas därför att bygga nya arbetarebostäder efter de ritningar, som uppgjordes för 1924 års arbetarebostäder, vadan intet arkitektsarvode utan endast utgift för en del blåkopior kommer att ingå i kostnaden för nya arbetarebostäder.

Efter vad jag vid förfrågan hos olika entreprenörer erfarit, hava byggnadskostnaderna sedan år 1924 icke avsevärt ändrats vare sig uppåt eller nedåt. De sist uppförda arbetarebostäderna hava dragit en kostnad av omkring 4,000:— kronor per eldstad inklusive planering omkring bostadshuset samt indragning av vattenledning och anordning av vattenavlopp. Sammanlagd kostnadssumma för två nya bostadshus rymmande sammanlagt 8 lägenheter om vardera två rum och kök kan alltså beräknas till omkring 96,000:— kronor.

På de skäl, som sålunda anförts, förklarade sig föredraganden vilja ansluta sig till förvaltarens förevarande förslag samt anförde, att, då den hustyp, som senast kommit till användning, visat sig ur alla synpunkter lämplig, anledning saknades att frångå denna typ och att enligt hans uppfattning byggnadskostnaden vid nuvarande prislägen ej borde överskrida 4,000 kronor per eldstad.

På grund härav förslog föredraganden, att fullmäktige skulle hos bankoutskottet göra framställning om utverkande hos riksdagen av bemyndigande för fullmäktige att för en kostnad icke överstigande 96,000 kronor låta under innevarande år vid Tumba bruk uppföra två bostadshus för brukets arbetare.

Med bifall till vad föredraganden sålunda föreslagit beslöt fullmäktige att med överlämnande av utdrag av detta protokoll jämte till ärendet hörande ritningar till bankoutskottet avlåta skrivelse enligt registraturet."

De till ärendet hörande, i ovanberörda protokollsutdrag omförmälda ritningar finnas fogade vid fullmäktiges ifrågavarande skrivelse.

Utskottet.

Såsom framgår av förvaltarens här ovan intagna skrivelse, har riksdagen för att tillgodose ett nödvändigt behov av bostäder åt arbetare vid Tumba bruk åren 1917, 1920 och 1924 anslagit medel för uppförande av dylika bostäder. Sistnämnda års riksdag beviljade sålunda för ändamålet ett anslag å 108,000 kronor, för vilket belopp dels uppfördes två nya bostadshus, inrymmande sammanlagt 8 bostäder om 2 rum och kök, dels ock ombyggdes 5 äldre bostadshus, varigenom lägenheter om 1 rum och kök kunde förändras till sådana om 2 rum

och kök. Förvaltaren har i sin förenämnda skrivelse framhållit, hurusom fabriken tillverkning likasom och arbetarantalet under de senare åren avsevärt ökats. Antalet arbetare vid bruket utgjorde för närvarande 187, och endast för 130 av dessa hade bostad kunnat beredas. Behov föreläge därför för bruket att erhålla ytterligare arbetarbostäder. Förslaget avser uppförande av 2 bostadshus, inrymmande tillsammans 8 lägenheter, varje sådan om 2 rum och kök, och ansluter sig till de grunder, som tidigare följts vid uppförande av arbetarbostäder vid bruket. Kostnaderna hava beräknats till samma belopp som år 1924 eller omkring 4,000 kronor för eldstad, inberäknat planering omkring bostadshuset samt indragning av vattenledning och anordning för vattenavlopp.

Då, enligt vad utredningen i ärendet givit vid handen, här synes föreligga ett verkligt bostadsbehov, anser utskottet sig böra tillstyrka ett godkännande av det framlagda förslaget. Mot de verkställda kostnadsberäkningarna har utskottet icke funnit anledning till erinran; och torde för ändamålet erforderliga medel böra anvisas att utgå av riksbankens tillgängliga medel.

Äberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att låta, i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan omförmälda förslag, under innevarande år uppföra två bostadshus vid Tumba bruk för en kostnad av högst 96,000 kronor, att utgå av riksbankens medel.

Stockholm den 12 maj 1927.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovstorp, *Dalberg, Ström, Andersson* i Hedsta, *P. A. Larsson* och *Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Borggren, Winkler, Bäcklund, Lovén, Olsson* i Berg, *Wikström, Kloo* och *Heiding*.
